

Kitap Dünyasından:

KAYIP BİR DİVAN: ZİYÂÛÎ DİVANI

Osmanlı İmparatorluğu; tarihî ve coğrafi bakımdan yükselişinin son noktasına 16. Asırda ulaşmıştır. Bunun yanında fikir ve sanat hayatı da imparatorluğun bu ihtişamına uygun bir şekilde gelişmiş ve yüksek bir edebiyat vücûda gelmiştir. Bu edebiyat; Orta Asya, Anadolu ve Azerî sahalarda en parlak devrini yaşarken Balkanlarda da gelişimini ihmal etmemiştir.

Ziyâyî, 16. Asırda yaşamış Bosnalı bir şairdir. Elimize geçen sınırlı kaynaklardan, meşhur bir şair olduğunu öğreniyoruz. Buna rağmen şâirin adına, Kafzâde Fâizî'nin "Zübdetü'l-Eş'ar" adlı tezkiresinin dışında hiçbir tezkirede rastlayamadık (İSEN, İPEKTEN). Asıl adı Hasan Çelebi İbn-i Ali El-Mostarî olan Ziyâyî için bir gazel şairidir diyebiliriz. Önceleri kimseden destek göremeyen Ziyâyî'nin bir müddet gurbet hayatı yaşadığı kaynaklardan tespit ettik (ŞABANOVIÇ, 1973). Gurbetten geri döndükten sonra kendisi de şair olan Bosna Sancak Beyi Mehmet Beğ tarafından himaye edilen Ziyâyî 992 (1584) de vefat etmiştir.*

Değerli hocamız Prof. Dr. Mustafa İşen'in yardımıyla elimize geçen Dr. Hazım Şabanoviç'in Hasan Ziyâyî hakkındaki yazısına göre, Ziyâyî büyük bir şairdir fakat Dîvânı bulunamamıştır. Biz Edirne Selimiye kütüphanesi Ehyazmaları Bölümünde Yaptığımız araştırmalar neticesinde cilt numarası T. 811-2127 olan bu esere rastladık. Eser Tâlik yazıyla yazılmış, 210x120, 170x80 mm. ölçülerinde ve 110 yapraktır. Sırtı meşin üzeri kağıt kaplıdır.

Divan'da 12 kaside, 2 terci-i bend, 487 gazel, 14 tarih, 9 rubaî, 48 kıt'a, 26 müfret bulunmaktadır. Ziyâyî, kendisini himaye eden Mehmed Beğ'e ve diğer beğlere (Hasan Beğ, Mustafa Beğ, Osman Beğ) kasideler yazmıştır. Ayrıca acem şairlerini öven Farsça bir kasidesi vardır.

Gazellerinde canlı, samimim ve lirik söyleyişler fazladır. Dili sade ve akıcıdır. Aşağıdaki gazelde bu açıkça görülmektedir.

*Gülşen-i âlemde bir gonca dehânım yok benim
Mûya döndümgussadan bir mûmiyânıyok benim*

*Bâr-ı gam büktü belim âhir benipîr eyledi
Eski derdim tazeler bir nev-civânım yok benim*

*Yâr ile ağıyârı ben ölmüş gitmişim
Derdimi arz etmeye cânâna cânım yok benim*

Müberra GÜRGENDERELİ

Trakya Ü. Sosyal Bil. Ens. Doktora Öğrencisi

*Ben güzeller vuslatında bî-nasîbimîâ-zel
Derd-i dilden gayrı bir râz-ı nihânım yok benim*

*Ey Ziyâyî her sözün sükkerdir ammâ neyleyim
Meyl eder bir tût-i şîrin- zebânım yok benim*

Ziyâyî; Pirî Çelebi'ye müseddes, Vusûlî,**
Emrî ve Bakî'ye muhannesler yazmış,
Kanuni'nin tahta geçişine ve Emrî'nin vefatına
tarih düşürmüştür. Aşağıdaki tarihi Mostar
Köprüsü'nün yapılışı üzerine yazmıştır:

*Kavs-ı kuzâhın aynı bir köprü binâ etti
Var mı bu cihân içre manendi Allâhım*

*İbretle bakap dedi tarihini bir ârif
El geçtiği köprüden biz de geçeriz şâhım*

Edirneli Ahmet Bâdî Efendi'nin deyimler ve atasözlerini örnek beyitlerle açıkladığı "Armağan"*** adlı eserinde Ziyâyî'nin 100 kadar beyiti vardır. Divanın incelenmesi sırasında bu örnekleri daha da çoğaltacağımızı düşünüyoruz. Şiirlerinde atasözü ve deyimlere oldukça çok yer veren Necâtî (15. YY) ile Sâbit (17. YY) arasındaki Ziyâyî'dir. Aşağıdaki birkaç örnekte, onun bu halk mahsulle-

rini ustaca ele aldığımız görüyoruz.

*Az tama çok ziyan getirir:
İster iken vaslını gitti dil ü akl ü cân
Eyler imiş adama az tama çok ziyan
El için ağlayan gözsüz kalır:
Acep mi destini yâd eyleyip kör olsam ağlarken
El için ağlayan gözsüz kalır derler gözüm nûru
Ağzın yok mu:
Aktıbet gayeti bu cevr ü cefânın
Söyle ey gonca-dehân yoksa dehânın yok mu
Dilin kemiği yok:
Çiğner dilin inanma ana dilde kemik yok
Ağyâr-ı sek emdim der ise dilini yârın*

*Olan oldu giden gitti:
Bana zulm etti dil gitti dedim bir buse ver bari
Dedi ol cânımın cânı olan oldu giden gitti
Uzun gece belasını hasta bilir:
Bana sor gayra sorma gîsû-yı perişanı
Uzun gece belâsını bilir ancak Hastanın cânı*

Yaptığımız çalışmalar neticesinde Divan'ın başka bir nüshasına şimdilik rastlamadık. Eseri doktora tez çalışması olarak hazırlıyoruz. Çalışmamızda Divân'ın genel bir tahlili ve transkripsiyonu yapılacaktır. Eseri ve çalışmamızı ilim alemine duyurmayı bir görev addediyoruz.

KAYNAKLAR VE AÇIKLAMALAR

İŞEN, Mustafa
İPEKTEN, Haluk

ŞABANOVIÇ, Hazım
1973

**Tezkirelere Göre Divan E-
debiyatında İsimler Sözlüğü.**

**Knjizevnost Müsliman Bilt
na Orijen talnim Jezicima,
Sarajevo.**

* Kafzade Faîzî, Zübdetü'l Eş'ar, Süleymaniye Ktp.
Şehit Ali Paşa, 1887.

** Bosna Sancak Beyi Mehmed Beğ'in mahlası

*** Ahmed Badi, Armağan, Edirne Selimiye
Kütüphanesi Elyazmaları Bölümü

Dergi Yayın ilkeleri

- Dergiye gönderilen yazıların başka bir yerde yayımlanmış veya yayımlanmak üzere gönderilmiş ya da daha önce kongrede tebliğ ve özeti sunulmuş çalışmalar olması durumunda, belirtilmek koşulu ile, Yayın Kurulu tarafından uygun görülmesi halinde yayımlanabilir.
- Gönderilen yazılar standart daktilo kağıdının bir yüzüne iki satır aralıklı olarak daktilo ile yazılmalı ve sayfanın iki yanından 3'er cm. boşluk bırakılmalıdır. Yazıların diskette verilmesi tercih edilir.Elde yazılmış yazılar kabul edilmez.
- Gönderilen yazılar mümkünse latin harfleriyle ve Türkiye Türkçesiyle yazılmalıdır. Değişik alfabe ve dillerde, (Kiril, Arapça, Farsça vb.) gönderilen yazılar latin harflerine ve Yazı Kurulu gerekli görürse Türkiye Türkçesine aktarılacaktır.
- Şekil, fotoğraf, grafik, çizim ve şemaların tümü numaralandırılarak yazıda yeri geldikçe belirtilmelidir, Ayrıca makale yazarının adı, şekil numarası, başlığı, varsa alt yazısı yazılarak ayrı bir zarf içinde gönderilmelidir.
- Yazı kurulu bütün yazıların redaksiyonunu ve gerek gördüğünde yazıdaki fikrin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltılmasını yapabilir.
- Dergi yayın ilkelerine uygun gönderilmeyen yazılar Yayın Kurulu'nca dikkate alınmayacaktır.
- Dergide yayınlanacak her makalenin yazarına telif ücreti ödenir ve ayrıca 2 adet ücretsiz dergi gönderilir.
- Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın yazarlarına geri verilmez.
- Dergide yayımlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.
- Yazı ve fotoğraflar kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

ABONE FORMU

bilig

ADI SOYADI :

ADRES :

TELEFON-FAKS :

Havale Makbuzunun Târihi:

Abone Bedeli (TL / Döviz):

Vakıfbank Bahçelievler/ANK Şb. 2026391 No'lu hesaba TL Olarak Ödedim. Havale Makbuzu ektedir.**Yazışma Adresi:** Taşkent Caddesi 10. Sokak No:30 Bahçelievler - ANKARA**Telefon :** 0.312. 215 22 06(3Hat)**Faks :** 0.312. 215 22 09**Abone Bedeli:** **Yühh Yurtiçi 1.400.000 TL.; Yurtdışı 80\$ (Yurtdışı göndermelerde nakliye eklenir)**

İmza

ABONE FORMU

bilig

ADI SOYADI :

ADRES :

TELEFON-FAKS :

Havale Makbuzunun Târihi:

Abone Bedeli (TL / Döviz):

Vakıfbank Bahçelievler/ANK Şb. 2026391 No'lu hesaba TL Olarak Ödedim. Havale Makbuzu ektedir.**Yazışma Adresi:** Taşkent Caddesi 10. Sokak No:30 Bahçelievler - ANKARA**Telefon :** 0.312. 215 22 06(3Hat)**Faks :** 0.312. 215 22 09**Abone Bedeli:** **Yühh Yurtiçi 1.400.000 TL.; Yurtdışı 80\$ (Yurtdışı göndermelerde nakliye eklenir)**

İmza